

Автор анализирует современные тенденции и подходы формирования профессиональной компетентности студентов педагогических факультетов.

He article deals with the problem of future English primary school teacher professional training in the modern university. The author analyzes contemporary approaches to the forming of the students' professional competence at the pedagogical departments.

УДК 37.046.16

Постнікова Т. Є.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ (САМОСТІЙНА РОБОТА)

Пропонована стаття присвячена актуальній для сучасної педагогічної науки проблемі організації навчальної та виховної діяльності обдарованих студентів. З огляду на необхідність створення оптимальних умов для розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою забезпечення можливостей для самоактуалізації та самореалізації особистості майбутнього вчителя, у статті доводиться необхідність індивідуальної роботи як провідного напрямку розвитку обдарованого студента та визначаються можливі види самостійної роботи студентів.

Постановка проблеми. Потенціал обдарованих може проявитися достатньо виразно, якщо в основі освітньої технології лежить особистісно-зорієнтоване навчання (суб'єкт-суб'єктні стосунки між викладачем і студентом) [1, с. 119-120]. А самостійна робота – найбільш поширена форма роботи зі студентами, коли викладач з ними співпрацює індивідуально. Поряд з явищем самостійності з'являється явище самоактуалізації. Вона пов'язана з мотивацією, яка базується на потребах. „В основі лежать фундаментальні потреби, незадоволення яких призводить до неврозу. Потреба в самоактуалізації будується на фундаментальних потребах”, – переконують В. Міжерікова та М. Єрмоленко [3, с. 111]. Звідси постає **проблема**: організація навчальної та виховної діяльності обдарованих студентів з урахуванням можливості самоактуалізації та самореалізації. Цим і продиктована **актуальність** нашого дослідження: сучасне суспільство вимагає гармонійного розвитку особистості, який необхідний для отримання кваліфікованого і зацікавленого у своїй роботі фахівця.

Формулювання мети. Тому **мета** нашого дослідження: довести необхідність індивідуальної роботи як провідного напрямку розвитку обдарованого студента та визначити можливі види самостійної роботи для студентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У процесі розробки теми особистісно-зорієнтованого навчання як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники розглянули чимало проблем. Це, зокрема, американські науковці: Е. Торенс, Дж. Ландрам, С. Кеплен; російські вчені: Б. Теплов, В. Панов, Н. Лейтес, В. Юркевич, А. Зимня, О. Ісаєва, Т. Хромова; вітчизняні дослідники: О. Кульчицька, Н. Шумакова, І. Волощук, В. Шепотько, І. Шевченко та інші.

Самостійна робота, на нашу думку, виявляється необхідною для нормального розвитку обдарованого студента.

Виклад основного матеріалу. Для підтвердження означеного припущення було проведено практичне дослідження серед студентів першого курсу факультету англійської мови Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов загальним числом 83 особи.

Доцільним для нашого дослідження видалося визначення професійних пріоритетів у студентів першого курсу за допомогою рангування. Їхня професійна мотивація визначалася, перш за все, можливістю займатися своєю улюбленою справою (61,44%). Це свідчить про те, що студентам необхідна робота „до душі”, в якій вони зможуть себе проявити.

Результати дослідження показують, що першокурсники не завжди успішно оволодівають знаннями й активно проявляють себе у житті ВНЗ зовсім не тому, що отримали слабку підготовку в середній школі (більшість навчалися добре – 71,1%, відмінно – 24,1%), а тому, що у них не сформовані такі риси особистості, як готовність до навчання, здатність вчитися самостійно, контролювати й оцінювати себе, володіти своїми індивідуальними особливостями пізнавальної діяльності, вміння правильно розподіляти свій робочий час для самостійної підготовки. Привчені до щоденної опіки і контролю у школі, деякі першокурсники не вміють приймати елементарних рішень. У них недостатньо виховані навички самоосвіти та самовиховання. Саме тому більшість з них вважає, що особистість значною мірою залежить від виховання (45,78% респондентів).

Але задоволення від навчання зовсім не свідчить про задоволення вибором: 50,6% респондентів упевнені у тому, що вони змінять фах (див. додаток Д). Це говорить про те, що інтерес людини не завжди співпадає з природними задатками, без яких неможливо працювати з задоволенням. Негатив у відношенні до навчання виникає з часом, особливо, коли студент не може реалізувати свої можливості. А 43,4% опитуваних не бачать своєї реалізованості у ВНЗ і не мають наміру продовжувати пов'язувати своє життя з вибраним фахом.

Відсутність вільного часу і велика маса домашнього завдання, на яке 30,12% респондентів витрачає від 5 до 7 годин на день, а 32,53% – 2-4 години як мінімум, позбавляє обдарованих у художньому, спортивному, креативному плані студентів можливості приділяти певний час своїм захопленням. Більш як 55,4% студентів втратили за час навчання в інституті свої шкільні захоплення (музика, танці, спорт).

Це дає привід говорити про те, що обдарованість (крім лідерської та академічної) не знаходить підтримки у сучасній системі освіти у ВНЗ. Це є нагальною проблемою, що потребує вирішення.

Саме тому самостійна робота є найбільш придатною для розвитку особистості обдарованих студентів.

„Самостійна робота – це одна з форм навчального процесу та є суттєвою його частиною. Для її успішного виконання необхідні планування та контроль з боку викладачів, а також планування обсягу самостійної роботи у навчальних планах спеціальностей профілюючими кафедрами, навчальною частиною, методичними службами навчального закладу” [4, с. 79]. Самостійна робота ще важлива для обдарованих студентів саме тому, що вона не лише підтримує дисципліну, але сприяє формуванню навчальної та професійної компетентності, здатності брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні рішення, виходити з кризових ситуацій і т.д.

Форми самостійної роботи студентів різноманітні: особливі типи домашніх завдань, які певним чином контролюються викладачами; наукова робота (курсові, дипломні (бакалаврські та магістерські) роботи). Завдяки таким видам самостійної роботи можна виявити студентів з креативною обдарованістю. Головне, на що треба звернути увагу, це те, щоб на таку роботу припадало достатньо часу, і щоб студент мав змогу самостійно обирати теми та матеріали, з якими він буде працювати. „Коли студент налаштований на довге, глибоке вивчення теми, яка досліджується, не слід обмежувати його ні в чому, а це потребує гнучкості у використанні часу й засобів”, – зауважує О. Савенков [6, с. 99-100].

Самостійна робота формує такі кваліфікаційні характеристики в обдарованих студентів, як „мобільність, вміння прогнозувати ситуацію й активно впливати на неї, самостійність оцінок” [4, с. 81]. Самостійна робота формує такі сприятливі умови для навчання і творчості, які часто необхідні для обдарованих студентів (що особливо видно з практичного дослідження). Важливо, щоб усі починання студентів підтримувались викладачами, щоб студенти мали змогу не лише створити власний шедевр, але й презентувати його широкому загалу. В організації процесу навчання особливо важливо

враховувати потребу обдарованих студентів у самостійній роботі як пріоритетній формі навчання. Навчальний процес обдарованих студентів повинен включати такі форми самостійної роботи, як написання та захист рефератів, проектів, розробка й захист цільових програм, складання анотацій, рецензування наукових статей, авторефератів, реферування, переклад з іноземних мов й анотування публікацій іноземними мовами, самостійні творчі роботи, складання структурно-логічних схем, тестів, тезаурусів, розробка комп'ютерних програм навчального призначення та ін. І взагалі, за К. В. Петровим, „технології, які розвивають творчий потенціал студентів, припускають наявність програми самовдосконалення, формування потреб у самореалізації, оптимальній діяльності та продуктивній комунікації, розвитку творчого суб'єктивного потенціалу, що необхідний для ефективного навчання, наданні психологічної підтримки й навчанні навичкам саморегуляції з використанням психолого-педагогічних технологій для розвитку й відновлення психологічного ресурсу студента” [5, с. 179].

Підготовка елітного фахівця якісно нового типу потребує створення умов, за яких обдаровані студенти зможуть реалізувати свої інтелектуальні, спортивні, художні, творчі, лідерські здібності. Тому найголовніше дати вихід самостійності. Самодіяльність формує творчі здібності тому, що вона, по-перше, є вільною й самоспрямованою діяльністю, яка змінює схеми діяльності; по-друге, розвиває самовизначення осіб і колективів, що необхідне для творчого акту; по-третє, породжує діалектичне мислення, вільне від однобічних крайнощів; по-четверте, переводить самовизначення в об'єктивно виражений процес; по-п'яте, сприяє спілкуванню, просторовому для самореалізації людини як суб'єкта [2, с. 82]. У зв'язку з цим необхідно:

- розробити та впровадити порядок закріплення за обдарованими студентами тьюторів-магістрантів (аспірантів), провідних викладачів;
- залучати обдарованих студентів до розробки та впровадження інноваційних технологій;
- у методичній роботі перенести акцент з розробки проблем навчання на розробку питань організації самостійної роботи;
- „оволодіння викладачами ВНЗ інтенсивними методами здобуття студентами знань: метод „мозкового штурму”, метод евристичних питань, метод проектів, а також нетрадиційними видами лекцій: лекція-дискусія, лекція-візуалізація, лекція „вдвох”, лекція-прес-конференція, лекція-консультація, програмована лекція-консультація, керована лекція;
- розширити перелік додаткових кваліфікацій, спеціалізацій, які б відповідали інтересам, запитам обдарованих студентів;
- удосконалення механізмів і форм академічної мобільності студентів і викладачів;
- оновити зміст і технології виконання наукових досліджень, посилити в них аспект актуальності, розширити дослідницькі задачі і завдання практичного значення;
- приділяти постійну увагу розробці електронних інтегрованих курсів, проводити експертизу результатів експериментів, введення інновацій;
- розробити та впровадити технологію по залученню кращих випускників шкіл до вступу до ВНЗ;
- збагачення змісту і форм позанавчальної роботи, заходів, які проводяться студеканатами на факультетах: посвята у студенти першокурсників, „День знань”, „Тиждень першокурсника”, „День науки” і т.д.;
- посилення направленості діяльності студентського самоуправління на виховання високоморальної, духовно розвиненої і фізично здорової особистості студента, на формування культурних цінностей, духовних потреб, корпоративних правил поведінки;
- створення умов для творчої самореалізації особистості, для проведення дозвілля студентів у позанавчальний час;

– долучати студентів, аспірантів до вироблення корпоративних норм поведінки, збереження та розвитку традицій ВНЗ, особливу увагу приділяючи обдарованим першокурсникам, їх адаптації до умов творчої роботи у ВНЗ.

Висновки. Самотійна робота як провідний напрямок організації навчальної та виховної діяльності обдарованих студентів буде сприяти визначенню тих студентів, хто не помічається викладачами на даному етапі як креативна особистість і дасть поштовх розвитку роботи з обдарованими студентами загалом для створення належних умов для розвитку гармонійної особистості, необхідної для отримання кваліфікованого і зацікавленого у роботі фахівця, що край необхідно для нашого навчального закладу: задля підняття авторитету шкільного вчителя.

Практична розробка з запропонованих напрямків планується з початком нового навчального року запровадженням оновлень в індивідуальній роботі. Подальший розвиток даної тематики ми вбачаємо у поглибленні практичних знань з проблеми.

Література:

1. Бобров Т.П. Ценности учителя и личностно-ориентированное обучение / Т. П. Теплов // Сб. научных трудов. Модернизация отечественного педагогического образования: проблемы, подходы, решения. – Таганрог. – 2005. – С. 118-125.
2. Гончаров С. З. Креативность субъектности: категориальный анализ / С. З. Гончаров // Мир психологии. – 2005. – № 1. – С. 76-84.
3. Мижерикова В. А., Ермоленко М. Н. Введение в педагогическую профессию / В. А. Мижерикова, М. Н. Ермоленко. – М., 1999. – 350 с.
4. Педагогика и психология высшей школы. Учебное пособие. – Ростов н/Д. : Феникс, 2002. – 544 с.
5. Петров К. В. Формирование творческого потенциала учащихся как условие акмеологически задаваемого развития / К. В. Петров // Мир психологии. – 2006. – № 4. – С. 174-180.
6. Савенков А. И. Принципы разработки учебных программ для одаренных детей / А. И. Савенков // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 97-101.

Предлагаемая статья посвящена актуальной для современной педагогической науки проблеме организации учебной и воспитательной деятельности одаренных студентов. Учитывая необходимость создания оптимальных условий для развития их индивидуальных способностей с целью обеспечения возможностей для самоактуализации и самореализации личности будущего учителя, в статье доказывается необходимость индивидуальной работы как ведущего направления развития одаренного студента, и определяются возможные виды самостоятельной работы студентов.

The proposed paper is devoted to the actual for modern pedagogical science problem of organization of teaching and educational activities for gifted students. Given the need to create optimal conditions for the development of their individual abilities in order to provide opportunities for self-actualization and personal fulfillment of future teachers in the article substantiates the need for individual work as the lead direction of a gifted student, and identify possible types of students' independent work.